

Науковий керівник: **Кобилянська Ірина Миколаївна**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, akobilanskiy@gmail.com.

Viacheslav Semeniuk, student of 1KN-18m group, Faculty of Information Technology and Computer Engineering Faculty, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, slavadx23@gmail.com.

Scientific supervisor: **Iryna Kobylyanska**, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Health and Safety Studies, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, akobilanskiy@gmail.com.

УДК 373.5.011.3

Л. І. Жиле

Організація дослідно-експериментальної роботи при формування готовності вчителів філологічних спеціальностей до проектної діяльності

Комунальний заклад «Гуманітарна гімназія №1 ім. М.І. Пирогова ВМР»

Анотація. В статті розглянуто особливості організації дослідно-експериментальної роботи при формування готовності вчителів філологічних спеціальностей до проектної діяльності в умовах науково-методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів.

Ключові слова: вчителі філологічних спеціальностей; проектна діяльність; науково-методична робота; загальноосвітні навчальні заклади.

Organization of experimental and experimental work when preparing teachers of philological specialties for the project activity

Abstract. The article deals with the peculiarities of the organization of experimental and experimental work in forming the readiness of teachers of philological specialties for the project activity in the conditions of scientific and methodological work of general educational institutions.

Key words: teachers of philological specialties; project activity; scientific and methodical work; general educational institutions.

Будь-які новації, зокрема в педагогічній науці, розроблені моделі навчання, виховання, формування чи розвитку певних якостей, мають перевірятися, порівнюватися з вже апробованою системою. При цьому перед дослідником виникає проблема якісного і кількісного порівняння традиційної і нової вдосконаленої методики. Для цього проводиться педагогічний експеримент.

Експериментальна перевірка ефективності структурно-організаційної моделі формування готовності вчителів філологічних спеціальностей до проектної діяльності в умовах науково-методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів здійснювалася упродовж 2012-2018 років в такі етапи: підготовчий, констатувальний, формувальний та контрольний експеримент.

З метою експериментальної перевірки результативності розробленої структурно-організаційної моделі процесу формування готовності вчителів філологічних спеціальностей до проектної діяльності в умовах науково-методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів враховувалося, що експеримент як один з методів дослідження є науково поставленим дослідом у галузі навчальної та виховної роботи, спостереження досліджуваного педагогічного явища в спеціально створених і контрольованих дослідником умовах [1, с. 112].

Етапи проведеного педагогічного експерименту, завдання та методи, які використовувалися нами на кожному, етапі відображені в табл. 1.

Під час проведення експерименту, погоджуючись із результатами наукових розвідок Е. Крайнової, була визначена така структура педагогічного експерименту: мета експерименту; гіпотеза; наукова мова опису; спеціально створені умови експерименту; способи діагностики; способи впливу на предмет експериментування; нові педагогічні знання [2, с. 23].

Завдання і методи експерименту

Етап	Завдання експерименту	Методи експерименту
Констатувальний етап (2012 / 2014 рр.)	<ul style="list-style-type: none"> – визначити мету, завдання, базу, етапи й умови організації експерименту; – з'ясувати рівень готовності до проектної діяльності вчителів-філологів; – виділити критерії і показники сформованості готовності до проектної діяльності вчителів-філологів; – виявити й апробувати діагностичні методики експерименту; – вивчити стан проблеми формування готовності до проектної діяльності вчителів філологічних спеціальностей в умовах науково-методичної роботи загальноосвітнього навчального закладу на первинному етапі дослідження 	<ul style="list-style-type: none"> – теоретичний аналіз предмета і проблеми дослідження; – узагальнення і систематизація досліджуваного матеріалу; – анкетування; – тестування вчителів філологічних спеціальностей щодо виявлення рівня сформованості готовності до проектної діяльності (пілотний експеримент)
Формувальний етап (2014 / 2016 рр.)	<ul style="list-style-type: none"> – перевірити дію теоретико-прикладних основ процесу формування готовності вчителів філологічних спеціальностей до проектної діяльності в умовах науково-методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів; – впровадження структурно-організаційної моделі формування готовності до проектної діяльності вчителів філологічних дисциплін в умовах науково-методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів; – експериментально перевірити вплив комплексу визначених організаційно-педагогічних умов на зміну рівня готовності до проектної діяльності вчителів філологічних дисциплін; – експериментально перевірити зміну рівня пізнавальної діяльності учнів як результату використання проектних технологій в професійній діяльності вчителів-філологів; – визначити утруднення і можливі проблеми, що виникли в процесі проведення експерименту 	<ul style="list-style-type: none"> – методи діагностики рівня сформованості готовності до проектної діяльності вчителів-філологів; – методи діагностики зміни рівня пізнавальної активності учнів як результату використання проектних методів навчання під час вивчення філологічних дисциплін; – статистичні методи первинного оброблення результатів експерименту
Контрольний етап (2016 / 2018 рр.)	<ul style="list-style-type: none"> – аналіз одержаних експериментальних даних, їх інтерпретація й оброблення; – статистичне доведення достовірності сформульованої гіпотези; – підведення підсумків. 	<ul style="list-style-type: none"> – аналіз матеріалів експерименту; – узагальнення, порівняння експериментальних даних; – статистичні методи доведення достовірності висуненої гіпотези; – наочне подання результатів експерименту

Під час констатувального етапу експерименту були визначені особливості процесу формування готовності вчителів філологічних дисциплін до здійснення проектної діяльності, а саме:

- з'ясовано актуальність, мету, об'єкт, предмет, завдання, методи дослідження;

- виконано теоретичний аналіз філософської, психолого-педагогічної літератури, періодичних науково-методичних видань з проблеми дослідження з метою уточнення сутності процесу формування готовності до проектної діяльності, а також проведено аналіз науково-методичної роботи КЗ «Гуманітарна гімназія № 1 ім. М. І. Пирогова Вінницької міської ради», КЗ «Загальноосвітня школа I-III ступенів № 33 Вінницької міської ради», спеціалізованої загальноосвітньої школи I ступеня з поглибленим вивченням іноземних мов № 25, Кам'янець-Подільської спеціалізованої загальноосвітньої школи I-III ступенів № 5 з поглибленим вивченням

інформатики, Житомирської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 5, Флоріанівського ЗНВК I-III ступенів «Школа-дитячий садок» з метою з'ясування особливостей її здійснення та перспектив розвитку;

- визначено теоретико-методичні аспекти формування готовності вчителів філологічних спеціальностей до проектної діяльності в умовах науково-методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів;

- окреслено особливості використання проектного методу навчання у професійній діяльності вчителів-філологів;

- визначено компоненти, критерії, показники та рівні готовності вчителів-філологів до здійснення проектної діяльності й розроблено анкети для діагностування стану сформованості готовності до здійснення проектної діяльності під час викладання філологічних дисциплін, рівня розвитку кожної компоненти цієї готовності (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, креативний та рефлексивний) і навичок педагогічного аналізу, а також розроблено анкети для діагностування стану готовності до здійснення проектної діяльності вчителів-філологів.

Під час проведення експерименту, погоджуючись із результатами наукових розвідок Е. Крайнової, була визначена така структура педагогічного експерименту: мета експерименту; гіпотеза; наукова мова опису; спеціально створені умови експерименту; способи діагностики; способи впливу на предмет експериментування; нові педагогічні знання [2, с. 23].

Під час констатувального етапу експерименту були визначені особливості процесу формування готовності вчителів філологічних дисциплін до здійснення проектної діяльності, а саме:

- з'ясовано актуальність, мету, об'єкт, предмет, завдання, методи дослідження;

- виконано теоретичний аналіз філософської, психолого-педагогічної літератури, періодичних науково-методичних видань з проблеми дослідження з метою уточнення сутності процесу формування готовності до проектної діяльності, а також проведено аналіз науково-методичної роботи гуманітарних гімназій та загальноосвітніх шкіл Вінницької, Хмельницької та Житомирської областей, з метою з'ясування особливостей її здійснення та перспектив розвитку;

- визначено теоретико-методичні аспекти формування готовності вчителів філологічних спеціальностей до проектної діяльності в умовах науково-методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів;

- окреслено особливості використання проектного методу навчання у професійній діяльності вчителів-філологів;

- визначено компоненти, критерії, показники та рівні готовності вчителів-філологів до здійснення проектної діяльності й розроблено анкети для діагностування стану сформованості готовності до здійснення проектної діяльності під час викладання філологічних дисциплін, рівня розвитку кожної компоненти цієї готовності (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, креативний та рефлексивний) і навичок педагогічного аналізу, а також розроблено анкети для діагностування стану готовності до здійснення проектної діяльності вчителів-філологів.

При організації та проведенні експериментальної роботи ми спиралися на принципи, що відображають загальні вимоги до здійснення педагогічного експерименту [3]:

- 1) при моделюванні етапів педагогічного експерименту – принцип цілісного вивчення досліджуваного явища, а саме: готовності до проектної діяльності, який передбачає: облік вимог системного підходу, чітке визначення місця професійного розвитку в освітньому процесі, розкриття динаміки досліджуваного явища;

- 2) при проведенні констатувального та формуального експерименту, в ході розробки діагностичної програми, аналізі та оцінці отриманих результатів – принцип об'єктивності, який передбачає перевірку формування готовності до проектної діяльності кількома методами (через аналіз професійної діяльності вчителів філологічних спеціальностей та аналіз пізнавальної активності учнів на уроках іноземної мови), фіксацію всіх проявів зміни досліджуваної якості особистості вчителя, зіставлення даних свого дослідження з даними інших досліджень;

- 3) при плануванні проведення експериментальної роботи, відстеження одержуваних експериментальних даних – принцип ефективності, який полягає в положенні про те, що отримані результати повинні бути вище результатів, отриманих в типових, стандартних умовах за один і той же час, при одних і тих же матеріальних і фінансових ресурсах.

В педагогічному експерименті брали участь студенти філологічних спеціальностей Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського та викладачі філологічних дисциплін загальноосвітніх навчальних закладів Вінницької, Хмельницької та Житомирської областей, а також вчителі філологічних спеціальностей – слухачі закладів післядипломної освіти: Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім.

М. В. Остроградського, Рівненського державного гуманітарного університету, КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти», Криворізький державний педагогічний університет. Розподіл учасників педагогічного експерименту наведено в табл. 2. Експериментальні дослідження здійснювалися як під час уроків української мови та літератури, світової літератури, англійської мови, німецької мови, так і в процесі підготовки та проведення позакласних заходів.

Таблиця 2

Розподіл учасників педагогічного експерименту

№	Назва етапу	Кількість учасників	Завдання
1	Констатувальний етап	129 студентів філологічних спеціальностей 1-4 курсів 68 вчителів філологічних дисциплін загальноосвітніх навчальних закладів	1. З'ясувати відношення до використання методу проектів в професійній діяльності вчителя-філолога 2. Визначити початковий стан готовності вчителів філологічних спеціальностей до проектної діяльності
2	На початок формувального експерименту	68 вчителів філологічних дисциплін загальноосвітніх навчальних закладів	Перевірка рівня готовності вчителів філологічних спеціальностей до проектної діяльності
		2346 учнів загальноосвітніх навчальних закладів	Визначення рівня пізнавальної активності під час вивчення філологічних дисциплін на початку формувального експерименту
		829 вчителів філологічних дисциплін - слухачів закладів післядипломної освіти	Перевірка рівня готовності слухачів закладів післядипломної освіти філологічних спеціальностей до проектної діяльності
3	На кінець формувального експерименту	68 вчителів філологічних дисциплін загальноосвітніх навчальних закладів	Перевірка рівня готовності вчителів філологічних спеціальностей до проектної діяльності з метою аналізу динаміки
		2346 учнів загальноосвітніх навчальних закладів	Визначення рівня пізнавальної активності під час вивчення філологічних дисциплін з метою аналізу динаміки
		829 вчителів філологічних дисциплін - слухачів закладів післядипломної освіти	Перевірка зміни рівня готовності вчителів філологічних спеціальностей до проектної діяльності з метою аналізу динаміки

Всього було опитано 129 студентів 1-4 курсів та 68 вчителів філологічних спеціальностей. Для з'ясування стану готовності вчителів філологічних спеціальностей до здійснення проектної діяльності використовувались такі методи: анкетування та самооцінка вчителів філологічних спеціальностей, аналіз, узагальнення, синтез, систематизація, математичні та статистичні методи обробки результатів експериментальної роботи, систематизація, педагогічне моделювання, спостереження за навчально-пізнавальною діяльністю учнів під час вивчення іноземної мови та включення їх у проектну діяльність.

Для розробки анкет, тестів, опитувальників проведено аналіз наукових досліджень Н. Плахотнюк [4], О. Липчанко-Ковачик [5], К. Кончович [6], І. Пискаревої [7], Г. Костюк [8]. Зміст запитань було сформульовано таким чином, щоб виявити існуючий стан обізнаності вчителів філологічних спеціальностей щодо:

- змісту, структури, специфіки щодо здійснення проектної діяльності у процесі професійної діяльності вчителя-філолога;
- методики проведення уроку з використанням проектних методів навчання;
- напрямів вдосконалення процесу вивчення іноземної мови через проектні методи навчання;
- напрямів вдосконалення професійної майстерності в умовах науково-методичної роботи загальноосвітнього навчального закладу.

З цією метою було розроблено авторські анкети, запитання в яких були сформульовані таким чином, аби визначити рівень мотивації вчителів філологічних спеціальностей до використання проектних методів навчання у професійній діяльності; глибину і системність знань щодо сутності та

структури проектного методу навчання; сформованості умінь і навичок, необхідних для здійснення проектної діяльності під час викладання іноземної мови; спрямованості вчителя до адекватної самооцінки власної професійної майстерності та саморозвитку.

Висновки. В процесі проведення констатувального етапу експерименту було здійснено вимірювання рівня готовності до проектної діяльності вчителів філологічних спеціальностей, досліджено зміну цього рівня в процесі фахової діяльності із збільшенням педагогічного стажу вчителя, а також визначення наявного рівня готовності вчителів філологічних спеціальностей до проектної діяльності. Всього було задіяно респондентами 129 вчителів філологічних спеціальностей з них 69 вчителів філологічних спеціальностей загальноосвітніх навчальних закладів та 2454 учні 3 – 9 класів. Аналіз результатів констатувального етапу експерименту, проведеного в контрольній та експериментальній групах, свідчить про те, що на цьому етапі експерименту спостерігається переважання початкового та репродуктивного рівня готовності до проектної діяльності, адже, на початок констатувального етапу експерименту основна частина вчителів філологічних спеціальностей (49,9 %) в усіх групах) мала початковий рівень готовності до проектної діяльності, 28,7 % – репродуктивний рівень, 21,4 % – достатній рівень та 1,17% – творчий.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. – Київ : «Либідь», 1997. – 376 с.
2. Кайнова Э. Б. Методология научного исследования в педагогике. – Н. Новгород : ТАЛАН, 2002. – 104 с.
3. Терещук Г. В., Сидоренко В. К. Основи педагогічних досліджень. – Ольштин : WSiENWP, 2010. – 328 с.
4. Плахотнюк Н. П. Критерії та показники рівня готовності майбутніх учителів до інноваційної діяльності. URL: <http://www.eprints.zu.edu.ua/6778/1/10pnpktp.pdf>.
5. Липчанко-Ковачик О. В. Підготовка майбутніх бакалаврів-філологів до використання інтерактивних технологій у професійній діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. – Рівне, 2016. – 300 с.
6. Кончович К. Т. Формування готовності майбутніх вчителів-філологів до педагогічного спілкування засобами тренінгових технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. – Мукачево, 2016. – 300 с.
7. Пискарева И. Е. Формирование готовности студентов педагогического вуза к инновационной деятельности : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Кострома, 1999. – 150 с.
8. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ: Рад. школа, 1989. – 608 с.

Жиле Людмила Іванівна, вчитель англійської мови, Комунальний заклад «Гуманітарна гімназія №1 імені М.І. Пирогова Вінницької міської ради», м. Вінниця, e-mail: zhileliudmila@gmail.com.

Ludmila Zhile, English teacher, Municipal Institution "Humanitarian Gymnasium №1 named after M.I. Pirogov Vinnytsya City Council", Vinnitsia, e-mail: zhileliudmila@gmail.com.

УДК 378.01

С. С. Пугач

Особливості розвитку правової компетентності в системі підвищення кваліфікації фахівців з обліку та оподаткування

Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету

Анотація. У статті аналізуються методичні особливості розвитку правової компетентності в системі підвищення кваліфікації фахівців з обліку та оподаткування, з метою подальшого вдосконалення системи правової підготовки. Досліджено умови подальшого вдосконалення правої підготовки фахівців з обліку та оподаткування та формування у них правової компетенції.

Ключові слова: правова підготовка, фахівці з обліку та оподаткування, фахова компетентність, правова компетентність.